

362003, Российская Федерация, Республика Северная Осетия-Алания, г. Владикавказ, ул. Гастелло, 79
тел./факс: (8672) 52-82-70; e-mail: inci2001@inci.ru; сайт: www.inci.ru

Согласовано

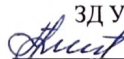
Руководитель МО

 Ф.Г.Рамонова

(протокол от «31» 08 2021 г. № 1)

Согласовано

ЗД УР школы

 Т.А.Бизюкина

«31» 08 2021 год

Рабочая программа для 9 класса учебного предмета Осетинский язык

Составитель: Казиева Фатима Валентиновна

преподаватель осетинского языка

Владикавказ 2021

Пояснительная записка к рабочей программе для 9 класса

Данная рабочая программа разработана на основе Программы по осетинскому языку (как второму) для общеобразовательных учреждений РСО-Алания; – Владикавказ: ИПО СОИГСИ, 2009 и в соответствии с государственным стандартом основного общего образования (утвержд. Приказом №1089 Минобразования и науки РФ от 05.03 2004 года)

Научные редакторы:

З.В. Корнаева (1–4 класс), А.Ф. Кудзоева (5–11 класс)

Авторы:

З.В. Корнаева, И.М. Джибилова, Р.А. Битарова, М.А. Калаева, Г.Х. Джиоева, З.Б. Дзодзикова, М.В. Бибаева, А.Ф. Кудзоева, Е.М. Боллоева, С.Ю. Цаллагова

Содержание программы:

Количество часов в год102

Количество часов в неделю.....3

Учебный план согласуется с программой и учебником.

В соответствии с государственным образовательным стандартом программа направлена на достижение следующих целей:

Цели:

- Развитие иноязычной коммуникативной компетенции в совокупности ее составляющих – речевой, языковой, учебно-познавательной:
 - **речевая компетенция** – развитие коммуникативных умений в четырех основных видах речевой деятельности (говорении, аудировании, чтении, письме)
 - **языковая компетенция** - овладение новыми языковыми средствами в соответствии с темами, сферами и ситуациями общения, отобранными для основной школы
 - **учебно-познавательная компетенция** – дальнейшее развитие общих и специальных учебных умений; ознакомление с доступными учащимся способами и приемами самостоятельного изучения языков и культур.
- Развитие воспитания понимания школьников важности изучения национального языка в современном мире и потребности пользоваться им как средством общения, познания.

Задачи:

- Развитие роли речевой инициативы учащихся при увеличении объёма парной и групповой работы;
- В области чтения и аудирования – развитие механизмов идентификации и дифференциации, а также прогнозирования, выделения смысловых вех, определения темы и основной идеи текста;
- Формирование умения работать с двуязычным и толковым словарями;
- Формирование орфографических навыков и развитие умений связной письменной речи в жанрах, свойственных письменной речи подростков данного возраста.

Предметные умения, навыки и способы деятельности, которыми должны овладеть обучающиеся в течение учебного года

К концу обучения в 9 классе предполагается овладение учащимися следующими навыками:

Говорение. Диалогическая речь

Учащиеся должны уметь: начать диалог на основе данной реплики; составлять диалог по определенной теме; участвовать в диалоге/полилоге (не менее 7–8 реплик).

Говорение. Монологическая речь

Учащиеся должны уметь: составлять монолог по программным темам (не менее 10 предложений).

Аудирование

Учащиеся должны уметь: понимать содержание звучащего в течение 3 минут текста; отвечать на вопросы по содержанию текста; пересказывать (передавать содержание) части текста; выделять в тексте нужную информацию.

Письмо

Учащиеся должны уметь: писать краткие изложения, сочинения, диктанты; письмо, поздравления с праздником, конспект текста; заметку в газету, автобиографию.

Чтение

Учащиеся должны уметь: читать программные тексты с полным пониманием содержания; понимать основное содержание текста с незнакомыми словами; передавать содержание текста несколькими предложениями; читать до 120 слов в минуту.

Краткая характеристика курса «Осетинский язык» (для учащихся, изучающих осетинский язык как второй)

Автор учебника "Осетинский язык" для 9 класса Боллоева Е.М. ставила своей целью комплексное решение задач, стоящих перед предметом "Осетинский язык", а именно формирование коммуникативной компетенции учащихся, понимаемой как их способность и готовность общаться на осетинском языке в пределах, определенных стандартом и примерной программой по осетинскому языку.

Эта цель подразумевает:

- развитие коммуникативных умений учащихся в говорении, чтении, понимании на слух и письме на осетинском языке;
- развитие и образование учащихся средствами осетинского языка, а именно: а) осознание ими явлений действительности, происходящих в Осетии через знания о культуре, истории и традициях осетинского народа;

б) осознание роли родного языка и родной культуры в сравнении с культурой других народов;

в) понимание важности изучения осетинского языка как средства достижения взаимопонимания между людьми, живущими в Осетии;

г) развитие познавательных способностей учащихся, их интереса к учению.

Курс строится в русле задач развития и воспитания коммуникативной культуры школьников, расширения и обогащения их коммуникативного и жизненного опыта в новом контексте общения, расширения кругозора учащихся. Авторы старались придать курсу современное звучание, ориентированное на взаимопонимание, терпимость к различиям между людьми, совместное решение важных общечеловеческих проблем, сотрудничество и взаимодействие, в том числе и средствами осетинского языка.

В учебниках данной серии реализуется деятельностный, коммуникативный подход к обучению осетинскому языку.

Календарон – тематикон пьлан 9 къласæн

Лавæрд цауы хуызæгæн

№	Сах. ным.	Урочы темæ	Универсалон ахуырадон архæйдтытæ	Урочы тип	Равзари наг фарстатæ	Скъоладзауты зониндзинадтæм домæнтæ
I четверть						
1	1	Цæй диссаг стут, сæрдыгон бонтæ	Зониндзинадтæ райсыныл архайд (познавательные): информаци агурын тексты, таблицæты, иллюстрациты, схемæты, компьютеры. Кæсыны алыхуызтæй пайда кæнын: фактуалон, æмбæхст хъуыдытæ. Анализ кæнын (сæйраг хъуыды хицæн кæнын, цæмæй арæст у), хатдзæгтæ кæнын фактты бындурыл. Фæзындтæ æмæ факттæ къордтыл дих кæнын. Информаци аразын (пьланы, тексты, таблицæйы, схемæйы хуызы).	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Ног чыныгимæ зонгæ кæнын. Чыныгимæ кусын зонин: чингуыты хуызтæ кæрæдзийæиртасын (ахуыргæнæн, наукон, аивадон); чыныджы автор чи у, уый зонин; йæ арæст ын зонин. Хъæугæ уацмыс куыд зилын хъæуы чыныгмæ.	Зонин: чыныджы арæст (цъар, сæргонд, титулон сыф, иллюстраци) Арæхсын: чыныгимæ архайын, зилын æм, хъæугæ уацмыс дзы ссарын
2	1	Нанайы ахуырганджытæ	. Факттæ, фæзындтæ, абстрактон æмбарынадтæ кæрæдзимæ барын. Аххосæгтæ агурын æмæ сын хатдзæгтæ кæнын. Ахуыргæнæджы æххуысæй, кæнæ хибарæй ассоциацитæ агурын, модельтæ аразын.	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Уацмысы жанр зонин. Æдзы рæсугъддинад æмæ хъæздыгдинад æмбарын æмæ йын аргъ кæнын. Чыныджы нывмæ гæсгæ чысыл радзырд аразын. Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын.	Зонин: уацмысты сæргæндтæ, жанртæ, сæ авторты нæмттæ, сæ сæйраг мидис, нывмæ гæсгæ чысыл радзырд аразын.
3	1	Ахуырæн -афон, улафтæн-рæстæг	Регулятивон универсалон архайд: Нысан æвæрын, проблемæ агурын æмæ æвæрын (урокаен, проектæн) ахуыргæнæгимæ æмæ хибарæй. Нысан сæххæст кæныны фæрæзтæ агурын къордты кусгæйæ, кæнæ ахуыргæнæджы æххуысæй.	Ног æрмæг	Уацмысты жанртæ зонин. Æдзы рæсугъддинад æмæ хъæздыгдинад æмбарын æмæ йын аргъ кæнын. Радзырдæн сæргонд æвзарын. Æдзон зонинагтæ бахъуыды кæнын. Текст æмбаргæ каст кæнын. йæ сæйраг хъуыды йын æмбарын.	Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ – уацмысы темæ æмæ сæйраг хъуыды рахицæн кæнынмæ;

4	1	Равдис дæ зоньндзинадтæ!	Ахуыргæнæджы æххуысæй кæнæ хибарæй архайдæн пълан аразын. Пъланмæ гæсгæ кусын, нысанымæ йæ барын, рæдыдтæ агурын æмæ сæ раст кæнын. Критеритæм гæсгæ нысан сæххæст кæнын къæпхæн сбæрæг кæнын.	Ног æрмæг	Жанр: радзырд. Цæмæн у радзырд? Афæдзы афонты æрдзы ивддзинадтæ иргасын. Текст хи ныхæстæй дзурын, хайттыл æй дих кæнын зоньн. Прозæ æмæ поэзийы хицæндзинад æмбарын.	– текст хи ныхæстæй дзурынмæ, хайттыл æй ди кæнынмæ, пълан ын аразынмæ - тексты сæйраг хъуыды хицæн кæнынмæ.
5	1	Стæм ирон æвзаг æмæ æгъдауæй	Коммуникативон универсалон архайд: Хи хъуыдытæ искæмæн дзурын, аргументтæ æмæ сæ факттæй æххæст кæнын. Хи хъуыдытæ аивынмæ цæттæ уæвын, контр аргумент тыхджындæр куы рауайа, уæд. Критикон цæстæнгас химæ. Диалогы архайын: Искæмæ хъусын æмæ йæ фехъусын. Æндæр искæйы позици æмбарын(тексты авторимæ диалогы цæуын).	Ног æрмæг	Жанр: радзырд. Фæлмæнзæрдæ æмæ æнæзивæджы тыххæй. Радзырды мидис æмбарын. Иннæ сывæллæтты миниуджытæн аргъ скæнын. Æмбисæндтыл куыст. Ирхæфсæн. Уыци-уыци.	Зоньн- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ;- сæйраг мидис; -сæрды мæйты нæмттæ Арæхсын – уацмыстæ аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ
6	1	Стæм ирон æвзаг æмæ æгъдауæй	Алыхуызон хæстæ сæххæст кæнын тыххæй фысгæ æмæ дзургæ тексттæ аразын (хибарæй æмæ ахуыргæнæгимæ). Коммуникативон хæстæ сæххæст кæнынæн алыхуызы ныхасы ситуацитæ аразын. Къæйтты, къордты кусын (лидеры, критикы, æххæстгæнæджы ролы). Конфликттæ мынæг кæнын, баныхас кæнын зоньн, барын.	Ног æрмæг	Жанр: аргъау. Сæрды æмæ æмгардзинады тыххæй цы æрмæг рацыдысты, уымæй цы бадардтой сæ зæрдыл. Хи хъуыдытæ радзурын. Цы автортимæ базонгæ сты, кæй бахъуыды кодтой. Чысыл аргъау æрхъуыды кæнын.	Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ текст хи ныхæстæй дзурынмæ, хайттыл æй дих кæнынмæ, пълан саразынмæ
Фæззæг (4 сах.)						
7	1	Стыр Хуыцау æмæ йæ минаяæрттæ	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адаймаджы раконд хъуыддаг адаймагæй хицæн кæнын зоньн, æрдзы рæсугъддзинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зоньн, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зоньн. Хи хорз, кæнæ æвзæр миниуджытыл	Ног æрмæг	Жанр: æмдзæвгæ. Уацмысты жанртæ зоньн. æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Поэты фæдзæхст æрдз хъахъхъæнын тыххæй. Зæрдывæрдæй йæ сахуыр кæнын.	Зоньн- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; Фæззæджы мæйты

			сæттын æмæ сæ æмбарын.			нæмттæ
8	2	Стыр хуыцау æмæ йæ минавæрттæ	Хи æвзæр миниуджытæ зонын æмæ сын дзуапп дæттын(хи æфхæрын зонын, искайы æфхæрд æмбарын дæхи раконд æвзæр хъуыддаджы тыххæй)	Ног æрмæг	Жанр: æмдзæвгæ. Уацмысты жанртæ зонын, æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Поэты фæдзæхст æрдз хъахъхъæныны тыххæй. Зæрдывæрдæй йæ сахуыр кæнын.	Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ; æмдзæвгæ зæрдывæрдæй дзурынмæ
9	3	Ирон адæмы традицион бæрæгбæттæ	Хи хорз, кæнæ æвзæр миниуджытыл сæттын æмæ сæ æмбарын. Царды мидæг хорз хъуыддагтæ аразыныл архайын	Сфæлдыстадон куыст	Жанр. Сæйраг хъуыды. Архайæджы митæн аргъ кæнын. Диалогы архайын. Цы зонд амоньц нывтæ? Фæрстытæн дзуапп дæттын. Пълан аразын. Радзырд ныффыссын нывтæм гæсгæ.	Арæхсын: нывтæм гæсгæ хи ныхæстæй дзурынмæ, хæйттыл æй дих кæнынмæ, пълан саразынмæ, радзырд ныффыссынмæ
10	4	Хонæм уæ Уациллæйы куывдмæ	Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъдзинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонын. Хи хорз, кæнæ æвзæр миниуджытыл сæттын æмæ сæ æмбарын.	Ног æрмæг	Жанр: аргъау. Афæдзы афон. Адæймаг æмæ цæрæгойты'хсæн ахаст. Уацмыс хæйттыл дих кæнын. Диалог аразын. Адæймаджы цавæр миниуджытыл дзырд цæуы радзырды? Аив кæсын, орфоэпийы норматæ хынцгæйæ.	Зонин- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; Фæззæджы мæйты нæмттæ
Фыдалты æгъдæуттæ						
11	1	Фыдалты æгъдæуттæй диссагдæр нæй!	Дæ райгуырæн бæстæимæ, Уæрæсеимæ дæ цы бæтты, уыцы миниуджытæ зонын æмæ сæ дзурын. Дæхи хуызæн чи нæу, ахæм адæмимæ дзурын зонын, æндæр адæмы хæттыты минавæрттæн аргъ кæнын. Иумæйаг хи дарыны æгъдæуттæй пайда кæнын зонын, конфликттæй хи хъахъхъæнын.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды. Чи уыд æцаг æххуысгæнæг? Диалогы архайын. Аив кæсын орфоэпион норматæм гæсгæ. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонин- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; Фæззæджы мæйты нæмттæ
12	2	Фыдалты æгъдæуттæй диссагдæр нæй!	Коммуникативон универсалон архайд: Хи хъуыдытæ искæмæн дзурын, аргументтæ æмæ сæ факттæй æххæст	Сфæлдыстадон куыст	Жанр. Сæйраг хъуыды. Архайæджы митæн аргъ кæнын. Диалогы архайын. Цы зонд амоньц нывтæ?	Арæхсын: нывтæм гæсгæ хи ныхæстæй дзурынмæ, хæйттыл æй дих кæнынмæ,

			кæнын. Хи хъуыдытæ аивынмæ цæттæ уæвын, контр аргумент тыхджындæр куы рауайа, уæд. Критикон цæстæнгас химæ. Диалогы архайын: Искæмæ хъусын æмæ йæ фехъусын.		Фæрстытæн дзуапп дæттын. Пълан аразын. Радзырд ныффыссын нывтæм гæсгæ.	пълан саразынмæ, радзырд ныффыссынмæ
13	3	Хистæр- зондамонæгкæстæр- æгъдаухæссæг.	Хи хорз, кæнæ æвзæр миниуджытыл сæттын æмæ сæ æмбарын. Царды мидæг хорз хъуыддæгтæ аразыныл архайын. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Критикон цæстæнгас химæ. Диалогы архайын: Искæмæ хъусын æмæ йæ фехъусын.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды. Чи уыд æцæг æххуысгæнаг? Диалогы архайын. Аив кæсын орфоэпион Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ; текст хи ныхæстæй дзурынмæ, хайттыл æй дих кæнынмæ, пълан саразынмæ
14	4	Нарт Нарт уæд уыдысты...	Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациты йын аргъ кæнын зонын. Хи хорз, кæнæ æвзæр миниуджытыл сæттын æмæ сæ æмбарын.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды. Уацмыс хайттыл дих кæнын. Диалог аразын. Адæймаджы цавæр миниуджытыл дзырд цæуы радзырды? Аив кæсын, орфоэпийы нормæтæ хынцгæйæ. Æмбисæндтыл куыст.	Зонын- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
15	5	Адæймаг йе гъдауæй фидауы	Дæ райгуырæн бæстæимæ, Уæрæсеимæ дæ цы бæтты, уыцы миниуджытæ зонын æмæ сæ дзурын. Дæхи хуызæн чи нæу, ахæм адæмимæ дзурын зонын, æндæр адæмы хæттыты минавæрттæн аргъ кæнын. Иумæйаг хи дарыны æгъдæуттæй пайда кæнын зонын, конфликтгæй хи хъахъхъæнын.	Ног æрмæг	Жанр: æмдзæвгæ. Уацмысты жанртæ зонын. Æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Поэты фæдзæхст æрдз хъахъхъæныны тыххæй. Зæрдывæрдæй йæ сахуыр кæнын.	Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ; æмдзæвгæ зæрдывæрдæй дзурынмæ
16	6	Бирæ нын цæрат, нæ буц хистæргæ	Хи хорз, кæнæ æвзæр миниуджытыл сæттын æмæ сæ æмбарын. Царды мидæг хорз хъуыддæгтæ аразыныл архайын. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын.	Ног æрмæг	Жанр: аргъау. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонын- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ;- сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ

17	7	Бира нын цэрат, нэ буц хистэртэ	Адаймаджы раконд хуыддаг адаймагай хицэн кэнын зонын, ардзы рэсугьддинад амбарын амэ йэ хяхъхъэнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кэнын зонын. Хи хорз, кэнаэ авзэр миниуджытыл сэттын амэ сэ амбарын.	Ног аэрмэг	Жанр: аргъау. Афэдзы афон. Уацмыс хэйттыл дих кэнын. Диалог аразын. Адаймаджы цавэр миниуджытыл дзырд цэуы аргъауы? Сабиты адамуарзондинадыл ахуыр кэнын. Аив кэсын, орфоэпийы норматэ хынцгайэ.	кэсынмэ; Арэхсын: нывтэм гэсгэ хи ныхэстэй дзурынмэ, хэйттыл аэй дих кэнынмэ, пьлан саразынмэ, радзырд ныффыссынмэ
18	8	Сабиты кафэн фэз	Дэ райгуыраэн бэстэимэ, Уэрэсеимэ дэ цы бэтты, уыцы миниуджытэ зонын амэ сэ дзурын. Дэхи хуызэн чи нэу, ахэм адэмимэ дзурын зонын, аэндэр адэмы хэттыты минаэвэрттээн аргъ кэнын. Иумэйаг хи дарыны аэгъдэу	Рефлекси. Контролон урок.	Уацмысы жанр. Темэ, сэйраг хуыды. Уацмыс хэйттыл дих кэнын. Диалог аразын. Адаймаджы цавэр миниуджытыл дзырд цэуы радзырды? Аив кэсын, орфоэпийы норматэ хынцгайэ. Аэмбисэндтыл куыст.	Зонын- уацмысты сэргэндтэ; -жанртэ, авторты нэмттэ; -сэйраг мидис; Фэзэджы майты нэмттэ
2 четверть						
Царды бындур – фэллой кэнын (4 сах.)						
19	1	Аэрсимут ма тымбыл симдэй	Регулятивон универсалон архайд: Нысан авэрын, проблемэ агурын амэ авэрын (урокаэн, проектэн) ахуыргэнагимэ амэ хибарэй. Нысан сэххэст кэныны фэрэзтэ агурын кьордты кусгайэ, кэнаэ ахуыргэнаэджы аххуысэй. Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адаймаджы раконд хуыддаг адаймагай хицэн кэнын зонын, ардзы рэсугьддинад амбарын амэ йэ хяхъхъэнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кэнын зонын.	Ног аэрмэг	Жанр: аргъау. Афэдзы афон. Уацмыс хэйттыл дих кэнын. Диалог аразын. Адаймаджы цавэр миниуджытыл дзырд цэуы аргъауы? Сабиты адамуарзондинадыл ахуыр кэнын. Аив кэсын, орфоэпийы норматэ хынцгайэ. Хи ныхэстэй дзурын аргъау.	Зонын- уацмысты сэргэндтэ; -жанртэ, авторты нэмттэ; -сэйраг мидис; уацмыс аив, раст, амэ амбаргэ кэсынмэ;
20	2	Акафэм, азарэм хьэлдзэгэй иума!	Коммуникативон универсалон архайд: Хи хуыдытэ искэмэн дзурын, аргументтэ амэ сэ фактэй аххэст кэнын.	Ног аэрмэг	Уацмысы жанр. Темэ, сэйраг хуыды. Уацмыс хэйттыл дих кэнын. Диалог аразын. Адаймаджы	Зонын- уацмысты сэргэндтэ; -жанртэ, авторты нэмттэ;

			<p>Хи хъуыдытæ аивынмæ цæттæ уæвын, контр аргумент тыхджындæр куы рауайа, уæд. Критикон цæстæнгас химæ.</p> <p>Диалогы архайын: Искæмæ хъусын æмæ йæ фехъусын.</p>		<p>цавæр миниуджытыл дзырд цæуы радзырды? Аив кæсын, орфоэпийы норматæ хынцгæйæ.</p> <p>Æмбисæндтыл куыст.</p>	<p>-сæйраг мидис;</p> <p>уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;</p>
21	3	Равдис да зонындзинадтæ	<p>Удгоймагон универсалон архайд (личностные):</p> <p>Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддзинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонын.</p>	Ног æрмæг	<p>Жанр: æмдзæвгæ. Уацмысты жанртæ зонын. Æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Поэты фæдзæхст æрдз хъахъхъæнынны тыххæй.</p> <p>Адæймаджы хуыздæр миниуджытыл ахуыр кæнын скъоладзауты.</p> <p>Зæрдывæрдæй йæ сахуыр кæнын.</p>	<p>Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;</p> <p>æмдзæвгæ зæрдывæрдæй дзурынмæ</p>
22	4	Фæззæг-нывгæнæг	<p>Удгоймагон универсалон архайд (личностные):</p> <p>Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддзинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонын.</p>	Ног æрмæг	<p>Уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды.</p> <p>Уацмыс хæйттыл дих кæнын. Диалог аразын. Адæймаджы цавæр миниуджытыл дзырд цæуы радзырды? Аив кæсын, орфоэпийы норматæ хынцгæйæ.</p> <p>Æмбисæндтыл куыст.</p>	<p>Зонын- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ;</p> <p>-сæйраг мидис;</p> <p>уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;</p>
23	1	Фæззыгон хъæды	<p>Регулятивон универсалон архайд:</p> <p>Нысан æвæрын, проблемæ агурын æмæ æвæрын (урокæн, проектæн) ахуыргæнæгимæ æмæ хибарæй.</p> <p>Нысан сæххæст кæнынны фæрæзтæ агурын къордты кусгæйæ, кæнæ ахуыргæнæджы æххуысæй.</p>	Ног æрмæг	<p>Жанр: æмдзæвгæ. Уацмысты жанртæ зонын. Æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Адæймаджы хуыздæр миниуджытыл ахуыр кæнынны скъоладзауты.</p> <p>Зæрдывæрдæй йæ сахуыр кæнын.</p>	<p>Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;</p> <p>æмдзæвгæ зæрдывæрдæй дзурынмæ</p>

24	2	Фæззаг рацыдис йæ рады	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адаймаджы раконд хъуыддаг адаймагæй хицæн кæнын зонин, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонин, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонин.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адаймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонин- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
25- 26	3-4	Равдис дæ зониндзинадтæ	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адаймаджы раконд хъуыддаг адаймагæй хицæн кæнын зонин, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонин, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонин.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адаймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонин- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
27	5	Ныййарæг зæхх дæуæн æмбал кæм ис!	Коммуникативон универсалон архайд: Хи хъуыдытæ искæмæн дзурын, аргументтæ æмæ сæ фактæй æххæст кæнын. Хи хъуыдытæ аивынмæ цæттæ уæвын, контр аргумент тыхджындæр куы рауайа, уæд. Критикон цæстæнгас химæ.	Ног æрмæг	Жанр: æмдзæвгæ. Уацмысты жанртæ зонин. Æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Адаймаджы хуыздæр миниуджытыл ахуыр кæнын скъоладзауты. Зæрдывæрдæй йæ сахуыр	Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ; æмдзæвгæ зæрдывæрдæй дзурынмæ
Зымæг (5 сах.)						
28	1	Ныййараг захх, дауан амбал кам ис!	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адаймаджы раконд хъуыддаг адаймагæй хицæн кæнын зонин, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонин, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонин.	Ног æрмæг	Жанр: æмдзæвгæ. Уацмысты жанртæ зонин. Æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Адаймаджы хуыздæр миниуджытыл ахуыр кæнын скъоладзауты. Зæрдывæрдæй йæ сахуыр	Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ; æмдзæвгæ зæрдывæрдæй дзурынмæ
29	2	Уарз да баста, зон да баста!	Коммуникативон универсалон архайд: Хи хъуыдытæ искæмæн дзурын, аргументтæ æмæ сæ фактæй æххæст кæнын. Хи хъуыдытæ аивынмæ цæттæ уæвын, контр аргумент тыхджындæр куы рауайа, уæд. Критикон цæстæнгас химæ.	Сфæлдыстадон куыст	Жанр. Сæйраг хъуыды. Архайæджы митæн аргъ кæнын. Диалогы архайын. Цы зонд амонинц нывтæ? Фæрстытæн дзуапп дæттын. Пълан аразын. Радзырд ныффыссын нывтæм гæсгæ.	Арæхсын: нывтæм гæсгæ хи ныхæстæй дзурынмæ, хайттыл æй дих кæнынмæ, пълан саразынмæ, радзырд ныффыссынмæ
30	3	Æрдз нæ дарæг, мах-йæ хъахъхъæнаг	Удгоймагон универсалон архайд (личностные):	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын.	Зонин- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ,

			Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонын.		Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	авторты нæмттæ; сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
31	4	Ирыстоны Административон дих	Коммуникативон универсалон архайд: Хи хъуыдытæ искæмæн дзурын, аргументтæ æмæ сæ факттæй æххæст кæнын. Хи хъуыдытæ аивынмæ цæттæ уæвын, контр аргумент тыхджындæр куы рауайа, уæд. Критикон цæстæнгас химæ.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды. Уацмыс хæйттыл дих кæнын. Диалог аразын. Адæймаджы цавæр миниуджытыл дзырд цæуы радзырды? Ногбон Ирыстоны куыд цæуы, ууыл ныхас. Аив кæсын, орфоэпийы нормæтæ хынцгæйæ.	Зонын: куыд бæрæг кæнынц Ирыстоны Ногбон. сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
3 четверть						
32	1	Алцы зонын дæр хорз у	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонын. Коммуникативон универсалон архайд: Хи хъуыдытæ искæмæн дзурын, аргументтæ æмæ сæ факттæй æххæст кæнын. Хи хъуыдытæ аивынмæ цæттæ уæвын, контр аргумент тыхджындæр куы рауайа, уæд. Критикон цæстæнгас химæ.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрддинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонын- уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
33	2	Географийы урок	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонын.	Ног æрмæг	Жанр: æмдзæвгæ. Уацмысты жанртæ зонын. Æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Адæймаджы хуыздæр миниуджытыл ахуыр кæнын скъоладзауты. Зæрдывæрдæй йæ сахуыр	Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ; æмдзæвгæ зæрдывæрдæй дзурынмæ
34	3	Балц Ирыстоны зæххыл	Регулятивон универсалон архайд: Нысан æвæрын, проблемæ агурын æмæ æвæрын (урокаен, проектæн)	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрддинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг

			ахуыргæнæгимæ æмæ хибарæй. Нысан сæххæст кæныны фæрæзтæ агурын къордты кусгæйæ, кæнæ ахуыргæнæджы æххуысæй		миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	хъайтарты; кадæджы сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
35	4	Уастырджийы бæрæгбон	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациты йын аргъ кæнын зонын.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг хъайтарты; кадæджы сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ мбаргæ кæсынмæ;
36	5	Уастырджийы бæрæгбон	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациты йын аргъ кæнын зонын.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг хъайтарты; кадæджы сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
37	6	Алцы зонын дæр хорз у	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациты йын аргъ кæнын зонын.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг хъайтарты; кадæджы сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
38	7	Равдис дæ зониндзинадтæ	Регулятивон универсалон архайд: Нысан æвæрын, проблемæ агурын æмæ æвæрын (урокæн, проектæн) ахуыргæнæгимæ æмæ хибарæй. Нысан сæххæст кæныны фæрæзтæ агурын къордты кусгæйæ, кæнæ ахуыргæнæджы æххуысæй	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг хъайтарты; кадæджы сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
39	8	Ахуыры фæндагтыл- размæ!	Регулятивон универсалон архайд: Нысан æвæрын, проблемæ агурын æмæ æвæрын (урокæн, проектæн) ахуыргæнæгимæ æмæ хибарæй.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын.	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг хъайтарты; кадæджы

			Нысан сæххæст кæныны фæрæзтæ агурын къордты кусгæйæ, кæнæ ахуыргæнæджы æххуысæй		Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
40	9	Фыццаг ирон скъола	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонын.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг хъайтаргы; кадæджы сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
41	10	Фыццаг ирон скъола	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонын.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг хъайтаргы; кадæджы сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ.
4 четверть						
Чиныг-зонды суадон						
42	1	Чиныг-ахуыргæнаг	Коммуникативон универсалон архайд: Хи хъуыдытæ искæмæн дзурын, аргументтæ æмæ сæ факттæй æххæст кæнын. Хи хъуыдытæ аивынмæ цæттæ уæвын, контр аргумент тыхджындæр куы рауайа, уæд. Критикон цæстæнгас химæ.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг хъайтаргы; кадæджы сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ.
43	2	Гæбины чиныг	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонын.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг хъайтаргы; кадæджы сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ.
44	3	Чиныг-зонды суадон	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Æвзæрдзинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр	Зонын- уацмысы сæргонд; Нарты каджыты сæйраг

			адаймагэй хицээн кэнын зонын, ардзы рэсугьддзинад амбарын амэ йэ хэахэхэанын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргэ кэнын зонын.		миниуджытээн аргэ кэнын. Фэрстытээн дзуап дэттын. Ног дзырдтэ бахуыды кэнын.	хэйтарты; кадэджы сэйраг мидис; уацмыс аив, раст, амэ амбаргэ кэсынмэ.
Ахуыры барзандтам						
45	1	Фэндараст ахуыры бэрзэндтэм!	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адаймаджы раконд хуыддаг адаймагэй хицээн кэнын зонын, ардзы рэсугьддзинад амбарын амэ йэ хэахэхэанын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргэ кэнын зонын.	Ног аэрмэг	Жанр: амдзэвгэ. Уацмысты жанртэ зонын. Амдзэвгэйы мидис амбарын. Адаймаджы хуыздэр миниуджытыл ахуыр кэнын скэоладзауы. Зэрдывэрдаэй йэ сахуыр	Арэхсын – уацмыс аив, раст, амэ амбаргэ кэсынмэ; амдзэвгэ зэрдывэрдаэй дзурынмэ
46	2	Фэндараст ахуыры бэрзэндтэм!	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адаймаджы раконд хуыддаг адаймагэй хицээн кэнын зонын, ардзы рэсугьддзинад амбарын амэ йэ хэахэхэанын зонын, алыхуызон ситуациы йын аргэ кэнын зонын. Коммуникативон универсалон архайд: Хи хуыдытэ искэмээн дзурын, аргументтэ амэ сэ факттэй аэххэст кэнын. Хи хуыдытэ аивынмэ цэттэ уэвын, контр аргумент тыхджындэр куы рауайа, уэд. Критикон цэстэнгас химэ.	Ног аэрмэг	Уацмысы жанр. Темэ, сэйраг хуыды. Уацмыс хэйттыл дих кэнын. Диалог аразын. Адаймаджы цавэр миниуджытыл дзырд цэуы радзырды? Аив кэсын, орфоэпийы нормэтэ хынцгэйэ. Амбисэндтыл куыст.	Зонын- уацмысты сэргэндтэ; -жанртэ, авторты нэмттэ; -сэйраг мидис; уацмыс аив, раст, амэ амбаргэ кэсынмэ;
Равдис да зоньндзинадта						
47	1	Алцы зонын дэр хорзу	Регулятивон универсалон архайд: Нысан авэрын, проблемэ агурын амэ авэрын (урокаен, проектээн) ахуыргэнагимэ амэ хибарэй. Нысан сэххэст кэныны фэрэзтэ агурын кэрдты кусгэйэ, кэнаэ ахуыргэнаэджы аэххуысэ	Ног аэрмэг	Жанр: амдзэвгэ. Уацмысты жанртэ зонын. Амдзэвгэйы мидис амбарын. Адаймаджы хуыздэр миниуджытыл ахуыр кэнын скэоладзауы. Зэрдывэрдаэй йэ сахуыр	Арэхсын – уацмыс аив, раст, амэ амбаргэ кэсынмэ; амдзэвгэ зэрдывэрдаэй дзурынмэ
48	2	Равдис дэ зоньндзинадтэ	Коммуникативон универсалон архайд: Хи хуыдытэ искэмээн дзурын, аргументтэ амэ сэ факттэй аэххэст кэнын. Хи хуыдытэ аивынмэ цэттэ уэвын,	Ног аэрмэг	Уацмысы жанр. Темэ, сэйраг хуыды. Уацмыс хэйттыл дих кэнын. Диалог аразын. Адаймаджы цавэр миниуджытыл дзырд	Зонын- уацмысы сэргонд; -жанртэ, авторты нэмттэ; -сэйраг мидис; уацмыс аив,

			контр аргумент тыхджындæр куы рауайа, уæд. Критикон цæстæнгас химæ.		цауы радзырды? Аив кæсын, орфоэпийы нормæтæ хынцгæйæ. Æмбисæндтыл куыст.	раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;
49	3	Æгас цу, зымæг!	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонин, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонин, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонин.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды. Уацмыс хæйттыл дих кæнын. Диалог аразын. Адæймаджы цавæр миниуджытыл дзырд цауы радзырды? Аив кæсын, орфоэпийы нормæтæ хынцгæйæ. Æмбисæндтыл куыст.	Арæхсын – уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ; Зонин - уацмысы сæргонд; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис;
50	4	Рабæлцон та зымæг...	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонин, æрдзы рæсугъддинад æмбарын æмæ йæ хъахъхъæнын зонин, алыхуызон ситуациы йын аргъ кæнын зонин.	Рефлекси. Контролон урок.	Æвзæрддинад сæрмæ нæ хæссын. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын.	Зонин - уацмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ;